

Motion till riksdagen 2024/25:2648

av Aron Emilsson (SD)

Byggnadsvård – historisk hänsyn och hållbarhet

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn och utredning av rotavdragets utformning, så att renovering och underhåll av äldre interiör och exteriör premieras och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om tydligare uppföljning och ansvarsutkrävande avseende avfallshierarkins tillämpning och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skärpta krav avseende kulturmiljöhänsyn och skärpta straff för överträdelser och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Byggnadsvård har upplevt en renässans de senaste åren. Intresset för att sköta, underhålla och vårda befintliga och inte minst gamla byggnader är stort hos det svenska folket. I media porträtteras äldre hus, hantverk och kulturhistoria genom program som Det sitter i väggarna, i Sveriges Television, och Husesyn, i Sveriges Radio, samt i magasin såsom Gård och Torp, Gods och Gårdar och andra populära tidskrifter. I Sverige ägnar vi, vid en internationell jämförelse, oerhört mycket tid och energi åt våra hem och är hemkära. Såväl interiör och inredning som exteriör och energin i vård och underhåll av husets yttre, ekonomibyggnader och överloppshus liksom det gröna kulturarvet i form av trädgårdar och landskap fullkomligt sprudlar i många sammanhang. Samtidigt kan vi notera en parallell utveckling där avfolkning, demografiska förändringar på landsbygd och i glesbygd leder till större utmaningar i fråga om att hålla liv i och vårda det agrara bebyggelsearvet. Här finns ändå tecken på att trender och tendenser i samhället och ett uppvaknat intresse för landsbygdens trygghet hos unga generationer kan tänkas leda till en framtid för det agrara byggnadsarvet. Det stora

problemet får sägas vara att allmännyttan, kommuner och andra fastighetsägare medvetet och omedvetet tummar på kulturmiljöansvaret i lagstiftning och praktik och rentav förvanskar och förfular befintlig bebyggelse i en orimlig omfattning.

Detta kan naturligtvis ha flera förklaringar, såsom kompetens- och resursbrist, kortsiktiga investeringar och brist på information parallellt med för milda konsekvenser vid fel och brister liksom ett otydligt ansvarsutkrävande.

Till detta kommer den kommersiella marknadsföringen hos en del företag om att byta ut originaldelar till så kallade underhållsfria alternativ. Till saken hör då att dessa underhållsfria alternativ i många fall har en kortare livslängd och får anses vara engångsartiklar i jämförelse med t.ex. fönster av kärnvirke som kan underhållas generation för generation och hålla i hundratals år vid rätt behandling.

Vilka skäl kan då anföras för att implementera byggnadsvårdens filosofi och praktik i större skala och hos både privata, kommunala och kommersiella fastighetsägare? Byggnadsvård fyller ett antal funktioner. Det gör att vi vårdar och underhåller vår bebyggelsehistoria och vårdar vårt gemensamma kulturarv och vårt kollektiva minne i landskapet eller stadsmiljön. Vi förmedlar kunskap om det förflutna och erbjuder en marknad för hantverksmässig kompetens. Det finns också starka miljöskäl och möjlighet till cirkulär ekonomi och återbruk och därmed långsiktig hållbarhet vid byggnadsvårdsmässigt underhåll. Sist, men inte minst, så bibehålls ett estetiskt och kulturellt värde och sammanhang som annars riskerar att förfulas och förvanskas.

Mot bakgrund av ovanstående behöver byggnadsvården främjas och uppmuntras, liksom konsekvenserna av brott mot kulturmiljöhänsyn och kortsiktigt tänkande skärpas. En metod för att åstadkomma ökad omsorg om våra hem, hus och bebyggelsehistoria vore att premiera vård och underhåll istället för utbyte av delar och material genom till exempel ett utvecklat rotavdrag som gör det lönsamt. Därför bör rotavdraget ses över med målsättningen att komplettera det och premiera byggnadsvårdsaspekter.

En annan metod för att stärka byggnadsvårdens ställning i större skala vore att se över tillämpningen och konsekvenserna av att inte tillämpa den så kallade avfalls-trappan, eller avfallshierarkin. Enligt avfallstrappan ska man i första hand se till att det skapas så lite avfall som möjligt, vilket kan ske genom vård och underhåll av sådant som redan finns. Det går till exempel utmärkt att underhålla trä – ett material som många gånger åldras med stor värdighet – och därmed förlänga dess livslängd. Det gäller inte för till exempel aluminium och pvc-plast som ofta används när byggnadsdetaljer tillverkas idag. Trots att det genom miljöbalken är lag på att avfallshierarkin ska följas ignorerar många den, eller brister i hänsyn, inte minst allmännyttiga bostadsbolag. Här behöver man se över ansvarsutkrävandet och konsekvenserna för att agera i strid med lagstiftningen.

För att åstadkomma en reell attitydförändring och omställning krävs också skärpta konsekvenser av agerande och brott som står i uppenbar strid mot den kulturmiljöhänsyn som ska tas genom till exempel plan- och bygglagen och annan lagstiftning. Det skulle kunna handla om högre viten och bötesbelopp, men även om skärpta straff. Det här bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening.

Aron Emilsson (SD)